

SELIM IBRAHIMA JELOVAC

(Ebu Ilham)

Pjesnik Veležistana

Biografski podaci

Rođen je od oca Ibrahima i majke Teme, 02. septembra 1946. godine u malom hercegovačkom podveleškom zaseoku Do na padinama mističke planine Velež. Četverogodišnju osnovnu školu završio je 1957. godine u rodnom mjestu, a iste godine upisuje osmogodišnju Gazi Husrev-begovu medresu i završava je 1965. godine.

Po završetku srednje škole odlazi na odsluženje vojnog roka, a potom se zapošljava u Odboru Islamske zajednice u Mostaru obavljajući imamsku dužnost u nekoliko hercegovačkih mjesta.

Od 1967.-1972. studira u Iraku na Filozofskom fakultetu Bagdadskog univerziteta, Odsjek teologija-filozofija.

Neposredno po uspješnom okončanju studija kraće vrijeme radi kao imam na području Odbora IZ-e Mostar, a zatim se teško razbolio i nekoliko godina ostaje izvan radnih aktivnosti. Jedno kraće vrijeme, nakon zdravstvenog poboljšanja, radio je kao simultani prevodilac pri Vojnoj akademiji u Zadru.

Godine 1976. počinje raditi u Gazi Husrev-begovoj biblioteci, na čijim poslovima će ga i zadesiti prerana smrt.

U međuvremenu, 02. novembra 1973. godine stupio je u brak, koji mu je darovao kćerku Firdevsu i sina rahmetli Ilhama, čiji mladi život je prekinula zločinačka granata ispaljena iz Lukavice od strane lukavičkih četnika.

Prerani tragični gubitak sina Ilhama, nepresušnog vrela jednog dijela Selimovih pjesničkih inspiracija, dodatno će pogoršati njegovo zdravstveno stanje. Tužno je bilo biti svjedokom različitih manifestacija Selimova bola za tragično nastradalim sinom Ilhamom. Suze kao pratilje tuge srca i bolom raspolučene duše nerijetko su iznevjeravale iskazati ih u uobičajenim formama.

Za samo tri historijska lika, koja najsnažnije obilježavaju obzire svetopovijesti usljed najtežih kušnji i životnih udaraca njima namijenjenih, i

koji podnoseći ih, potvrđivaše i dokazivaše punu prilježnost Misiji svetopovijesnog poslanja, mogu svjedočiti da su patili i kušali bol ravan ili možda teži od Selimova iskušenja, boli i patnji, a to bijahu Sulejman, Isa i Muhammed, Allahovi selami i slavati neka su s njima.

Allahu milostivi, oprosti prijatelju njegovu na slobodi da ovakvom komparacijom iskaže težinu iskušenja Ebu Ilhama, snagu njegove vjere, stamenost u bolima, neposustalost u nadanju!

Ebu Ilham kao pjesnik

Vrijeme početka njegova aktivnog bavljenja poezijom nismo mogli utvrditi, ali je evidentno da pjesnički dar za izražavanjem svog nutarnjeg personaliteta u formama stiha nosi u sebi od rođenja, kao genetski kod koji će se početi iskazivati već u srednjoj školi, a njegova umjetnička raskošnost i neslućene mogućnosti u godinama provedenim na studiju u Bagdadu, u dvojakom jezičkom izrazu: arapskom i bosanskom-maternjem. Prvu pjesmu na arapskom jeziku posvećuje slijepom profesoru na predmetu *Klasični arapski tekstovi: iščitavanje i analiza*, koji ga svojim nastupom, očinskim odnosom prema nama - stranim studentima i vrsnim analizama klasičnih arapskih tekstova, osobito poezije, kao vrhunske forme samopotvrđivanja arapskog genija, posebno inspiriraše i oduševljavaše. Profesor nam se redovito obraćao riječima "Jā, Ebnā'ī/Sinovi moji", po čemu će i Selimova prva poema biti nazvana "Jā, Ebnā'ī". Znano nam je da je osim ove spjevao još nekoliko poema u arapskoj metrici, kanoniziranoj u svih dvanaest metričkih formi klasične arapske poezije, koju Selim vrlo dobro poznaše. Njihovi naslovi će vjerovatno ostati nepoznati u njegovoj biografiji, jer nam njegove zabilješke iz studentskih dana nisu bile dostupne. Koliko se oduševljavao arapskom starom, predislamskom i islamskom klasičnom poezijom može potvrditi podatak da je od od svakog pjesnika tih perioda znao napamet po jednu poemu, a poema *Banet Suadu* bijaše mu jedna od najdražih.

S kraja 1983./84. Ebu Ilham i pisac ovog teksta, uradili su prijevod, prijevod i izbor metričke forme arapske poezije mevluda Rešada Kadića na zahtjev izdavača iz Kaira i uz saglasnost autora mevluda.

Već u prvoj godini studija, Selimova duša nije mogla skriti nostalgiju za rodnim krajem, planinom Veležom, roditeljima i rodbinom. Ni iračko-sirijska pogledom neuhvatljiva pustinja ni visoke planine Anadola nisu mogle ispriječiti se između njegovih nabujalih pjesničkih muza i rodnog

kraja i već tada on u rimu i stih sriče svoj nutarnji osjećaj: *I pogledi, tebi sežu, Veležu...* Dobar dio pjesama nastajao je upravo u periodu Selimovih studija u gradu Haruna ar-Rešida, čuvenog abbasidskog halife i Šeherezadinih *Hiljadu i jedne noći*.

Selim je pjesnik koji u kulturni život Bošnjaka reinstalira tradiciju islamske poezije, koja je smrću Safvet-bega Bašagića i Muse Ćazima Ćatića bila gotovo potpuno iščezla, a takav status vjerske poezije uopće, a islamske napose, diktirale su političko-kulturne prilike u ex-Jugoslaviji. Uz ovu dvojicu, kao treći pjesnički uzor, bar po formi pjesničkog izraza, Selimu je bio Skender Kulenović. Budući da je Selim pjevao poeziju na vjerske teme, on se može tretirati pjesnikom koji je navještavao ovu vrstu poetskog izraza, tragao za njegovom strukturom, tematikom pa i formom, modelirao njegov vjerski okvir prilježno kur'anskom stavku: "*A pjesnici - njih slijede zabludjeli, osim one koji se iskreno vjeri predaju...*" Zacijelo, pod utjecajem Kur'ana i arapske islamske sredine, naš pjesnik će vrlo odlučno, već u startu ispoljavanja svog poetskog genija, markirati crtu razlomnicu između onog bitnog i pohvalnog u poetskoj tematici i pjesničkom jeziku sa stajališta islamskog poimanja pohvalnog i zabludjelog. On na tom planu ukazuje na sveosebujan okvir islamskog poetsko-umjetničkog izraza, toliko sveosebujan koliko je i sam islam kao vjera univerzalan i prema tome nesvodljiv u bilo kakve skućene okvire. Zbog svega toga, Selimov poetski jezik ostaje prepoznatljiv po njegovu vjerskom naboju i produhovljenosti, katkada je jezik metafore i simboličkih znakova u kojim je unjedrena pjesnikova krajnja namisao, a znak ima za cilj privesti čitaoca u bilo njenih smislova, kako to pjesnik kaže u pjesmi "*Mubarek-noć*":

Ibadet zvijezda prostore drijema,
izdiše bit tijela, u čista vrela
duha, tog vječnog ruha,
gdje se od nura u nuru živi.
Tu nema hlada, bola ni plača,
tu nema jada, suza ni mača,
tu nema tajne, noći ni trača,
ni smrti.

Ili, pak, u drugoj nazvanoj “*Srce u sjeni*”:

A naša srca šta su
kad svjetlo iz njih ne sja?

Ni kamen nije hladan,
ko hladne naše duše.

Ni stijena nije suha,
ko srce bez iskri duha.

Za pjesnika smrt ne sukusira fizičko umiranje tijela, već slobodu duše, utrnulost srca bez svjetla vjere i iskri duha, nespremnost duše da se kaje i da oprost Božiji moli. On se smrti čak šta više ne plaši, ne zazire od nje; njega više brinu moguća patnja, iskušenja, fizička oduzetost, duševna klonulost i posustalost kao moguće popratne pojave razlučivanja dva polutka ljudskog bića. Postoji samo jedna bol - bol duše, koja se jednom reflektira putem fizičkih organa i kao tako reflektiranu moguće ju je neutralizirati medikamentima, dok ona koja biva locirana u samoj duši, to je stvarna i najteža bol. Takve bol i patnja zabrinjavale su našeg pjesnika i on taj osjećaj nije skrivao ni u poeziji a niti u razgovorima sa ahababima. Svojom životnom sudbinom i iskušenjima, koja su svakodnevno prokušavala snagu njegove vjere, stasitost pjesničke duše, izdržljivost njegovih damara, Ebu Ilham se pozabavio vičnošću velikih umjetnika - poeta, izrazom koji zavirivaše u svaki kutak njegove duše rastakane iskušenjima patnji i boli. S njim se moglo saosjećati ili nijemo zuriti u neuspjelim pokušajima da mu se pronikne u samu bit bola i patnje, ali razumjeti ga i uhvatiti iskušenja duše u nutarnjem aktu, bijaše zacijelo nemoguće. Znaše taj pjesnikov hal samo Milostivi Allah, jer Ga iskušavani sluga Njegov u tegobnom halu ne poreče, slaviše Ga i zahvaljivaše Mu:

Olovo da je
istopilo bi se,
srce kuđeno.
Ni mjesec ne rudi
kad kletva sudi,
jer noć već zvoni
kroz moje grudi. (*Srce kuđeno*)

Tegobne noći zindana,
olovne halke na kapiji dana,
a zore ne sviću u gluhome gradu,
slomljeno srce pati, o, jadu! (*Sevdah zundana*)

Života hol
i moja bol
samo su dol
sudbine.
A šta je Fatum
kad se gubi um,
to je samo šum
u duši. (*Moja bol*)

Planina Velež vrlo je često zaokupljala pjesnikovu dušu: i onda kada je želio izraziti nostalgiju za rodnim krajem, i pustoš u duši zbog daljine od roditelja i rodbine, i zbog nemogućnosti da pustinjom nadoknadi vrleti Veležovog krajolika. Za našeg pjesnika Velež ima mističnu snagu poput Sinaja u poeziji islamskih sufija i mistika u jevrejskoj tradiciji.

I moja duša
pobožno sluša
Allah Allah
dah munare Veleži. (*Minaret Veleži*)

Nur-vrela mojih damara
Glas mog Veležistana.
Na sedždi Velež tada
Kibli se pokorno pruža
Osjetiš vrelo slada
Postaješ džennetska ruža. (*Salavat Veležistana*)
Velež kamenje živo,
a iza majčino srce
rahmet
koračam tromo
ja. (*A iza*)

Muzika, Velež u snu
Selam alejkum (*Velež u snu*)

Duboka rana
mog Veležistana
me boli. (*Duboka rana*)

Ljubav prema Allahu i vjera u Njegovu milost, ljubav prema Poslaniku i islamu, duša i duh, namazi i molitva kao spona koji se usredištavaju između pjesnika i prednje spomenutih poetskih kategorija, mati i evlad, smrt i zlo, vatan i njegovo prirodno okruženje, kandilji i špilja, šehidi i šehitluci, bijahu pjesnikov poetski svijet, svratište njegova promišljenog poetsko-filozofskog, artificijelnog iskaza i nutarnjeg nadahnuća, njegova najiskrenija molitva, koja inspirirajući se tim svijetom i prazneći u njemu, doseže puninu umjetničkog doživljaja. Pjesnikov duh i stih, duša i riječ bijahu u znaku punog slavlja i najiskrenije prilježnosti Allahu i Njegovu Poslaniku, poput harfa “Nun” u Allahovoj Knjizi.

Nun je protegnut ko ja na smrti.

Nun je savijen ko ja u biti.

Nun je u klupku ko ja na sedždi,
tačka je znak mu ko moje oko.

Nun je ko starost najmlađe lađe.

Nun je ko osluh mora i zora. (*Harf Nun*)

Poetski rad Selima Jelovca publiciran je u dvije zbirke pjesama pod naslovima *Salavat Veležistana* i *Selam Veležistana*, a, koliko nam je poznato, od neobjavljenih pjesama, mogla bi se prirediti i treća knjiga koja bi i svojim naslovom korelirala prvim dvjema i kompletirala trilogiju njegove poezije.

Ebu Ilhamovo književno djelo

Osim u poeziji, kao primarnim književnim interesiranjem, Jelovac se potvrđivao kao dobar poznavalac šerijatskog prava a u tom kontekstu fikhskih mes’ela posebice, islamske teologije/skolastike (*kalam*), sufizma Dželaluddina Rumija, Ebu Hamida el-Gazalija i sufijske poezije Junusa Emrea, Omera Hajjama, Sadija Širazija, Hafiza. Uvidom u njegovu književnu rukopisnu ostavštinu utvrdili smo određen broj tekstova publiciranih u časopisima Islamske zajednice i izvan nje (Islamska misao,

Muallim, Preporod, Glasnik, Anali GH biblioteke, Kabes, Mostovi) i nekoliko nepubliciranih zbog nemogućnosti autora da ih sam sredi za objavljivanje.

Značajniji intelektualni rad Jelovac je ostvario na planu prevodilaštva. U okviru izdavačkih projekata IC El-Kalem njegov prijevod knjige egipatskog modernog mislioca Ahmeda Behdžeta *Allah - islamsko poimanje i vjerovanje* doživio je nekoliko izdanja u velikom tiražu. Uradio je i prijevod teksta profesora Irfana Abdul-Hamida (naslov: *Orijentalistika i islam*) i publicirao ga u nekom od časopisa (?). Od nas trojice koji smo bili dogovorili prijevod doktorske disertacije istog autora i našeg profesora akaida s Bagdadskog univerziteta (*Islamske šizme i islamska teologija*) Selim je jedini dovršio prijevod svog dijela i sada je u rukopisu.

Njegovu rečenicu karakterizira kratka konstrukcija, tečna i lagahna poetska kompozicija, racionalizirana i pravilna upotreba maternjeg književnog jezika, bez tuđica, koje mu narušavaju izvornost. Autorski prozni tekstovi Selima Jelovca vježbu poetskim artificijelnim nitima njegovo razmišljanje u misaonu cjelinu, a prevodi pretaču značenja izvornog teksta slobodnom jezičkom akribijom sukladirajući duhovne specifikume dva različita jezika.

Bibliografija radova

a) originalni - publicirani:

1. *Salavat Veležistana*, zbirka pjesama, Mostar, 1986. i 2002. g.,
2. *Selam Veležistana*, zbirka pjesama, Mostar, 2002.,
3. poveći broj pjesama uvrštenih i neuvrštenih u dvije objavljenje zbirke poezije,

b) originalni - u rukopisu:

1. *Pjesme*, obima jedne zbirke,
2. u agresiji na BiH stradali rukopisi stručnih tekstova,

c) prevodi - publicirani:

1. Ahmed Behdžet, *Allah - i slamsko poimanje i vjerovanje*, El-Kalem, Sarajevo, 1986. 2x, 1987., 1998., 1999., 2001. (redigirano izdanje),

2. Isto, Allahovi poslanici-meleki, Islamska misao, VIII/1986, 92, 3-6, 3. Isto, Allahovi poslanici-ljudi, isto, VIII/1986, 94, 18-21,
4. Irfan Abdu-l-Hamid, *Zapadni orijentalisti i islam?*,
5. Rešad Kadić, *Mevlud*, prijevod i prijevje na arapski u koautorstvu sa Muhamedom Mrahorovićem, za egipatskog izdavača,
6. *Izbor Poslanikovih hadisa*, recenzija i konačana obrada, u saradnji sa h. hfz. Halidom Hadžimulićem i Muhamedom Mrahorovićem, Starješinstvo IZ-e, Sarajevo, 1984.,

d) prijevodi - u rukopisu:

1. Irfan Abdu-l-Hamid, *Islamske šizme i islamska teologija*,
2. nekoliko tekstova za koje znamo, ali ih nismo uspjeli pronaći,

Muhamed Mrahorović